

İÇİ BAĞ DOLU ŞEHİR

SAİT EBİNÇ

[X](#) [@](#) [f](#) / otukennesriyat

YAYIN NU: 2381

KÜLTÜR SERİSİ: 1236

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-997-8

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Kitap Editörü: Ezgi Akyıldız

Dizgi-Tertip: Ötüken

Baskı: Pelikan Basım Matbaa ve Ambalaj Sanayi Tic Ltd Şti
Kayabaşı Mah. Ulubatlı Hasan Cad. Nu: 2H, İç Kapı Nu: 19
Başakşehir-İstanbul
Tel: [0212] 613 79 55
Sertifika Nu: 40619

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Sait Ebinç: Van'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Van'da bitirdikten sonra yüksek öğrenimini Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde tamamladı. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "17. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Zihniyet Yapı Analizleri" başlıklı tezle yaptı. Doktor unvanını Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi Anabilim Dalı'nda "Doğu Anadolu Düzeninde Aşiret, Cemaat, Devlet" başlıklı çalışmasıyla tamamladı. Yazarın Türk siyasal hayatı ve siyaset teorisi üzerine pek çok yayınlanmış kitap ve makalesi bulunmaktadır. Sait Ebinç evli ve iki çocuk babasıdır. Hâlen Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Siyaset Bilimi Anabilim Dalı'nda öğretim üyeliğine devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	11
-------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM İÇİ BAĞ DOLU ŞEHİR

İÇİ BAĞ DOLU ŞEHİR	17
BİR ŞEHİRİ ANLAMAK	20
SENİ KİM UNUTUR EY ŞEHİR!	22
BAĞ SAATLERİ	23
SESSİZ BAĞ	27
LEYLAKLAR AÇARKEN	29
İNSAN YAŞADIĞI MUHİTE BENZER	31
BEYLİK BAĞLARI	34
EDREMİT BAĞLARI	36
AYVALI BAĞ'IN İĞDE KOKULARI	38
"BİNBİR MİHNET İLE BİR BAĞ BEZETTİM"	39
KUŞ İĞDESİ	41
ŞEHİRİN HUZUR SAHALARI: MESİRELER	43
MEMLEKETTE DENİZ SAYFIYELERİ	43
MEKTEP GEZMELERİ	46
HİDIRELLEZ VE AKKÖPRÜ	47
DEĞİRMENBAŞI	50

İKİNCİ BÖLÜM MİMARİ SOKAKLAR VE EVLER

ŞEHİR VE MİMARİ	55
ŞEHİRİN PANORAMASI	57
NEREYE GİDERSEN GİT BU ŞEHİR ARKANDAN GELECEK	59
PARİS'İN ORTASINDA BİR VANLI	61
ŞEHİRLERİN KÜÇÜK DÜNYASI SOKAKLAR	64
SOKAKLARI OKUMAK BİR ŞEHİRİ OKUMAKTIR	67
SOKAK	69
ŞEHİRİN ESKİ SOKAKLARI	72
ŞEHİRİN ZİYNETİ İSKELE CADDESİ	73
KAÇ DEFA GEÇTİM SENİN ESKİ SOKAKLARINDAN	75
DİBEK TAŞLARI	76
SOKAĞIN SESLERİ	78
HAMAM SEFALARI	79
SOKAK VE ÇOCUK OYUNLARI	81
SOKAK VE DİLENCİLER	83

VANLI OLMANIN KIDEM VE KARIYER BASAMAKLARI.....	86
TAŞ İLE TOPRAK ARASINDA	87
BİR EV NE DEMEKİR?	89
EVLERİN İÇ YÜZÜ KİLER.....	93
KIRDAKİ YALNIZ EV	94
SIHKE CADDESİ'NİN EVLERİ.....	96
EDREMİT EVLERİ.....	99
O EV.....	101
EVLER	104
AKKÖPRÜ DEĞİRMENLERİ.....	105
BU GÂMHÂNEDE ARTIK HIÇ NEŞE YOK.....	106
AHŞAP KAPILAR VE KAPI TOKMAKLARI.....	106

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HARABE ŞEHİR-MABETLER-GÖLLER VE NEHİRLER

HARABE ŞEHİR	109
KALENİN ORTA KAPISI.....	113
AMİKLİZADE HURŞİT EFENDİ'NİN ESKİ VAN'I ANLATAN HATIRALARI	114
BİR RAMAZAN İKİNDİSİNDE HARABE ŞEHİRDE GEZİNTİ.....	118
KADİM ZAMANLARIN ŞEHR-İ LÂTİFİ VAN	120
KALEDE BİR PAZAR YERİ	122
ŞEHRİN MABETLERİ.....	124
ULU CAMİİ	125
HÜSREV PAŞA CAMİİ.....	126
SÜLEYMAN HAN CAMİİ	128
HAFİZİYE CAMİİ	129
AHLAT TA SESSİZLİK VE ESRAR DOLU İSKENDER PAŞA CAMİİ.....	130
İZZETİN ŞİR CAMİİ.....	132
BİR BAYRAM SABAHI	133
GÖLLER VE NEHİRLER ÜLKESİ	134
GÖL SAATLERİ	136
EDREMİT'TE BİR CEVALAN.....	138

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ŞEHRİN SOFRASI VE HİS ZİYAFETİ TÜRKÜLERİMİZ

NENEMİN SARMALARINA METH-Ü SENA.....	143
BİR BAKLAVA GÜZELLEMESİ	145
EKMEK VE YEMEK YAPMA HÜNERİ.....	147
ŞEHRİN LOKANTALARI	150
VAN'IN OTLU PEYNİRİ ÜZERİNE BİR GÜZELLEME	151
TELVELİ KAHVEYE KASİDE	153
İSLİ KAZANDA PEKMEZ KÖPÜĞÜ	156
ÇAY İÇMEYİNCE BAŞIM AĞRIYI!	158
KÜÇÜK YILDIZ FIRINI.....	162
DOMATESLİ OTLU PEYNİRLİ EKMEK VE HOCA.....	163
EDREMİT BAĞLARINDA BEETHOVEN DİNLEMEK.....	164

SANAT VE ZANAAT ARASINDAKİ FARK.....	166
ZİHNİMİZDE KALAN GÖZ LEZZETLERİ	167
TÜRKÜLERİN BAHÇESİ	168
ESKİ BAĞLARDA TÜRKÜ DİNLEMELİK	170
ÇALILARDAKİ RUHU KAMAŞTIRAN İÇDE KOKUSU VE BİR TÜRKÜ	174
“AĞAM NERDEN AŞAR YOLU YAYLANIN?”	176
“BİR YANIMI KURT KUŞ YEMİŞ, BİR YANIM BİHABERDİR”	178
YEMEN TÜRKÜSÜ	180
KÜSÜP GİTTİ YÂRİM BENİM	182
KERPİÇ DUVAR TAŞLIDIR.....	183
UNUTULMUŞ BİR VAN TÜRKÜSÜ	184

BEŞİNCİ BÖLÜM ŞEHRİN MEVSİMLERİ VE SİMALARI

EREK DAĞI	189
TANDIRNAME	190
MEMLEKETTE KIŞ TAHAYÜLLERİ	193
QUO VADİS	195
KIŞ KIZAK VE ÇOCUKLUK.....	196
PORTRELER.....	198
BABAANNE	198
BİR DİYAR-I GARİP ECE EMMİ	200
BU TOPRAĞIN BEREKETLİ ZEKÂLARI: PROF. DR. ATILLA DİCLE VE PROF. DR. ÜLKÜ DİCLE	202
CELİL GÜNGÖR	205
TARİHÇİ PROF. DR. ŞERAFETTİN TURAN	208
1950'Lİ YILLARDA VAN'DA BİR HUKUK DOKTORU: AZMİ SOYDAN	211
ŞEHRİN EŞRAFI VE TİCARET ERBABI	214
GAZETECİ İLYAS KİTAPÇI VE ORHAN AKŞENER	215
CELALEDDİN TÜFEKÇİ	216
AHMET NEVZAD TÜFEKÇİ	218
FOTO SÜPHAN	219
AHMET KURALKAN.....	220
TANGO AĞA	221
RESSAM NAİLE AKINCI.....	223
DOKTOR DAİM DİRİCAN	225
BİR MEDENİYET TERBİYESİNİN TEMİZ YÜZÜ SADETTİN ÖZOK.....	228
ELAZIĞLI MEHMET DEDE	230
GÜLER DİKER.....	231
KIRKLAR MAHALLESİ'NİN KADRİYE ANASI	232

GİRİŞ

*“Hem okudum hem yazdım”
Çorum Türküsü*

Elinizdeki kitabın ismini oluşturan “İçi Bağ Dolu Şehir” ifadesi fantastik bir muhayyilenin süslü ifadesi değil aksine bir zamanlar içinde ömür geçirilmiş şehirlerimizin hakikatini ifade etmektedir. Bu hakikat şehrin zamanlarını, mekânlarını ve insanlarını anlatmaktadır. İnsanın kimliğinin kişiliğinin mayasını oluşturan şehrin geçmişini ve şimdisini üst üste toplamak modern insanın dağılmış benliğini toplamak anlamına gelir. Her toplama işlemi tersinden bir çıkarma işlemidir. Bu bakımdan elinizdeki kitap bir hesabın hesaplaşmanın kitabıdır. Şimdinin modern kentlikle geçmişin geleneksel şehrini alt alta koyarak toplayıp hesapladığımızda hayâl ve hafızamızda kalan bakıycıyı oluşturmaktadır. Fani olarak ömrün hesabını tutmak elimizde değildir. İnsan ömrü kısa şehirlerin ömrü uzundur. İnsanın hali tavrı ve üslubu varlığın tabiatla insanlarla ve kendisiyle olan ilişkilerindeki his ve idrakin zihniyet haline gelmiş müşterek biçimdir.

Şehri teorik bir alakayla, kent biliminin kavramlarıyla tanımlayabilirsiniz. Tek başına bu kavramlar bir şehri dışarıdan tanımak için gereklidir ancak yeterli değildir. Şehri anlamak demek onun bütün geçmiş yaşamını, mevsimlerini, neşesini, halk zevkini, his tarihini bütün yönleriyle içeriden kavramak demektir. Bir şehrin iklimine içeriden nüfuz etmek esasında yaşamın sıcaklığını hayâl ve hafızada yeniden kurmaktır. Hayal ile hâfızada bir şehri kurarken, o şehrin geleneği sakinlerinin ruhunda, asırların kat kat biriktirdiği aneleri, alışkanlıkları ve zihniyetleriyle kurulur. Onun için bir şehri anlamak, şehrin maddi uygarlık birikiminin yanında insanın şehirle olan ruh ilişkisini bütün duyularla ihata etmekten geçer. İbn Haldun’dan Machiavelli’ye uzanan düşünce çizgisinde kabul edilen gerçek şudur: İnsan, büyük ölçüde doğup büyüdüğü yerin ve yaşadığı zamanların çocuğudur.

Şehirler sadece maddi ve fiziki yapılarıyla kimlik, kişilik kazanmaz. Her şehir, tarihinden ve tabiatından taşıyıp getirdiği değerlerle kendi şahsiyetini oluşturan bir ruha sahiptir. Şehirlere kimlik ve kişilik kazandıran, onları özgün kılan bu ruhtur. Şehrin kimliğini oluşturan bu ruhu ancak şehrin tarihine, terbiyesine aşına olanlar anlayabilirler. Şehrin geçmişine tanıklık eden eski sakinleri geçmişin seslerini,

BİRİNCİ BÖLÜM

İÇİ BAĞ DOLU ŞEHİR

“Bâğ-ı dehrin hem hazânın hem bahârın görmüşüz
Biz neşâtın da gâmın da rûzgârın görmüşüz.”

Nabi

İÇİ BAĞ DOLU ŞEHİR

“Kalbimizin sessiz bahçeleri.”

Bir şehrin baştan başa bağ dolu, sefalı zamanlarını yaşamış; iyi bir göz zevkini ve göz terbiyesini erken yaşlarda edinmiş bir zihin için şehre dair renkler, sesler, kokular, mekânlar sadece hafızada kalmaz, insanın benliğine de siner. Çünkü varlığın iç mimarisinin ve ruh peyzajının özlü ve içli tarafları çocukken alınır. Şehrin geçmişinde o cennet bucağı bağların tatlarını gözleriyle çıkarmış olanlar, bu güzelliklerin hürmetine erken yaşlarda alışırlar. Bizim bu şehrin bağlarına aşinalığımız o devirlerden kalmadır.

Şehrin cennet bucağı bağlarına hayat veren kehriz¹ sularının tozlu, topraklı sokaklara yaydığı nem ve temizlik kokusu gönlünüze bir kez sinmişse, nereye giderseniz gidin o serinlik duygusu arkanızdan gelir. Şehrin o sefalı zamanlarında her sokaktan geçen kehriz sularının uğultusu sokağın bütün evlerinden duyulurdu. Yaşlı ağaçların gölgelediği eski zaman evlerinin ağarmış ahşap pencerelerinden uzanmış yazmalı kadınların bakışları hâlen o evlerin duvarlarında saklıdır. Bizim kuşak ruha ferahlık veren o bağların sessiz lezzetini sadece gözleriyle değil gönülleriyle de tatmış kuşaktı.

Çayır kuşlarının nağmeleri bağları, bahçeleri doldurduğunda kehriz arklarının kenarlarındaki söğütlerin dokuna dokuna eğilmiş gölgesi hem yerlere hem de gönlümüze yayılırdı. Taşlı bulağın yanı başındaki göğe doğru uzayıp giden asırlık söğüt ağacının ziyaret ağacı olduğunu söylerdi babaannem. Bu ziyaret ağacının çevresinde hayaletler gezdiğini ağlayan bebek seslerinin duyulduğu söylerlerdi. Efsanelerin insan hafızasında bıraktığı yarı sihir yarı ürperti insanın kozmik hafızasında korkuyla karışık bir saygıyı gönüllere aşılmalı olmalı ki o muhitin sakinleri, o asırlık söğütün tek bir dalına dokunmaktan çekinirlerdi.

¹ Kehriz: Yer altı sularını toplayıp yüzeye çıkarmak için, belli aralıklarla kazılan kuyuların tabanlarının tünellerle birleştirilmesiyle oluşturulan geleneksel sulama sistemi.

BİR ŞEHİRİ ANLAMAK

“Yine o bağ olaydı
Sevdalar ülkesinde
O söğüt gölgesinde”

Mikail MüŐfik

Vaktiyle bir Şehrin bağlarının Ően Őetaretili günlerini yaşamış, nimetlerini görmüŐ, o günlerine ermiŐ bir ruh için bu bağların lezzetleri unutulur mu? GüneŐ doğmadan evvelki durgun güzellik içinde sabah güneşinin vurduğu beyaz badanalı evlerin önü sulanıp zihnini-ze temizliğin kokusu sinmişse bu temizliğin gönlünüze yaydığı o hoŐluęu kim unutabilir? Bu hoŐluklar o Şehrin his tarihiyle ilgilidir. Bu hisler o bağların sessizliğiyle, serinliğiyle, renkleriyle, gölgele-riyle gönüllere sindiği için kolay kolay unutulmaz.

Uzak gurbet diyarlarından memlekete her dönüŐümde ruhum evin ve anamın hasretinden füturla dolardı. Otuz sene evvel Ankara’da tahsilimi ikmal edip bir mayıs ayının ılık, aydınlık, tertemiz, serin, ıŐıltılı bir sabahında memlekete avdet etmiŐtim. Bahęe kapısından içeri girdim; yerler sulanıp süpürölmüŐ, nemliydi. Semadaki temizlik kokusu bütün evi barkı kaplamıştı. Bahęedeki iğde çiçeklerinin insanın ruhunu kamaştıran o mis gibi rayihası eve barka dolmuŐtu. Gittim, baktım. Anam yine eski zamanın isli kazanında ayran aŐı piŐiriyordu. Senelerden sonra uzak gurbet çöllerinden evine dönmüş yorgun bir muhacirin lütufkâr ağaç serinliğinin gölgesindeki inŐirahına benzer bir lezzet duydum. Otuz senelik gömölü kalmış hatıralarımın arasında hiçbir bağ tahayyölü bu derece yüreğimde bir lezzet bırakmamıŐtı. Hâlen bu manzarayı hatırladıkça apayrı bir tat hissederim. Muhayyilem o zamanın bağlarına, bahęelerine doğru kanatlanır. Bütün bağı, bahęeyi, sokağı bu hayal içinde gezip durur: Şurada Kamile ablanın sütunları tahta ile kaplı geniş balkonlu evi, burada Rabia ablanın bahęe duvarlarından meyve yük-

Van Kalesi'nde Horhor Başlarından Bir Görüntü

SENİ KİM UNUTUR EY ŞEHİR!

“Bahçelerde saz olur; gül açılır, yaz olur.”
Gaziantep Türküsü

Yalnızlığın da hazları vardır. Bazen, başınızı alıp bir pınarın başında tek başınıza gezdiğinizde içinizde uzun yıllardır açılmayan kapılar açılır ve geçmiş zamanın çekim kuvvetine kapılırsınız. İçinizden bir ses size fısıldar: Seni kim unuttur ey şehir!

Yine şuh bir bahar günü, mağrip vakti yağmur damlalarının teker teker döküldüğü bir eski zaman bahçesindeyim. Bahçe içindeki küçük kerpiç evin pencerelerinde kasımpatı çiçeklerinin ışıltısını düşündüm. Geçmiş zamanlarda şetaetli devirler süren bu evin şimdi duvarları çökmüş, ışıkları sönmüş, bütün duvarlarını otlar kaplamıştı. Durdum ve düşündüm; bu başın eriyen möhrelerinde⁷ kaç ömrün kışı, yağmuru, boranı güzeran olmuş. Niçin bilmem sonbaharın dökülen yapraklarıyla birlikte gönlümde bu eski evlerin sessizlikleri ve melül rayihası kalmış. Devrilmiş duvarların altında otların kapladığı kapı önünde bir dibek gördüm. Şehrin geçmiş şenlikli zamanlarını içim burkularak hayal ettim.

⁷ Möhre: Saman ve çamurdan yapılan bahçe duvarı.

BAĞ SAATLERİ

“O bahçelerin kokusu hâlâ orda mı?
O bağlardaki kuşlar aynı şarkıda mı?”

Ahmet Hamdi Tanpınar

Bizim buralarda bahar biraz da seyahat ve seyran demidir. Baharın serin sabahlarında gönlümde bir yolculuk arzusu duyar, uzaklara atılmak ve tabiata dalmak isterim. Başımı alıp o bağlar bucağına giderim. Bu şevkle kırların havasını düşünürüm. Kendimi bilmediğim, tanımadığım kırlara, diyarlara atıp kervanlara katılırcasına yollara düşüp bir teselli bulurum. Deniz masmavi, hava durgun, her taraf ılıktı. Süphan Dağı’na beyaz katmerli bulutlar yaslanmıştı. Salkım salkım sarı kır papatyaları açmıştı. Bütün renklerin, seslerin, taşın ve toprağın, canlı cansız her şeyin var olmaktan memnun göründükleri güzel, temiz, sakin bir bahar sabahında bir türküyü refakat ederek yollara revan oldum.

Baharın ayları gelip bağ ve bahçelerimize sümbüller serilince; leylaklarla kaplı yemyeşil nemli bahçelerde bulurduk kendimizi. Dere kıyısındaki kavaklar, yaşlı söğüt ağaçları, su sesleri arasında bir hoşluk içinde çayırlara uzanıp yaşamı solursunuz. Taze çayır çimen kokuları arasında bir *flaneur* gibi gezinirken dilinize eski zamanlardan kalmış bir türkü gelip sinenizin ta orta yerine oturur.

“Bahar geldi gül açtı,
Bülbül yerinden uçtu.”

Bağ hatıraları, تنها sessizliğiyle, renkleriyle, benliğimize sinmiş çocukluğumun bağ kokusudur aslında. Serin bir yaz sabahında babannemle bağ sulamak için yola koyulduğumu şimdi zevkle hatırlıyorum. Gittiğimiz bağ, köyün تنها yamaçlarında Ağacan Deresi

SESSİZ BAĞ

“İnsan, Tanrı'nın sesini ancak yalnızken duyar.”

Bazı günlerde anam, çiçekli baharın güneşli günlerinde sofrayı bahçeye sererdi. Bahçenin nar pembesi o aydınlık sabahlarında gezerken anlaşılmaz bir duygu kaplardı içimi. Bir iki dakika sonra dağılırdı. Babaannem sabah namazını kıldıktan sonra sabah güneşi doğmadan evvel seher vakti bahçeyi ve evinin önünü sulayıp süpürürdü.

Sadeliğin, yalınlığın doğallıkla iç içe olduğu bu evin bahçesinin kendine özgü bir cazibesi vardı. Onun, kırın ortasındaki o küçük evinin penceresinden taşan huzur ne büyümlü bir güzellikti. Bahçenin içindeki evin ferah, aydınlık havası göz alıcıydı. Üst kata çıkan merdivenleri yıkaya yıkaya tahtaların yüzü gülerdi. Üst katta göl mehtabına bakan odasında kanaviçelerle bezenmiş divan örtüleri sanki yaratıcı bir ressamın en güzel eserleriyle boy ölçüşecek güzellikteydi.

Ben en çok o evin haziran ayındaki zamanlarını severdim. Haziranın ikinci haftası bütün tepelere saltanatını kuran iğde çiçekleri köyün yüksek tepelerinde, yeşilliğin zümrüdü içinde bütün bahçenin dört bir tarafını çevrelemişti. Bu تنها bağda sabahın serininde denizden hafif bir rüzgâr estiğinde iğdelerden uçan nefis rayihaları rüzgâr sevk ederek dimağımıza serperdi.

Eski köyde, iğde ağaçlarıyla çevrelenmiş tek başına, her şeyden uzak aşağıdaki denizden başka hiçbir şeyi görmeyen bu kır evi o kadar güzel, o kadar huzurlu, sessiz bir yerdi ki... Bayırdan aşağı bütün yokuşu çepeçevre kuşatan bahçelerin yeşilliği göz okşayıcıydı. Çimenlerin üzerinde ötüşen kuşların sedaları etrafa yayılıyordu. Değirmen Deresi'nden gelen suların uğultuları bu tabiat seslerine karışırdı. Ben gurbet diyarlarından gelip serinlemek isteyen yorgun bir seyyah gibi su kenarına uzanıp suların uğultusunu dinlerdim. Kırın ortasındaki bütün bu tabiat ve geçmiş beni düşüncelere gark ederdi. Çocukluğumuz bu muhit ve tabiat içinde geçti. Ne zaman bu bahçeleri hatırlasam hâlen içimde serinlik duygusu uyanır.

LEYLAKLAR AÇARKEN

Bahar ayları gelip bağlarımıza sümbüller serilince, mayıs güneşinin neşe saçan gülüşlerinden denizin rüzgârı yumuşak bir ahenkle, hafif bir melek narinliğiyle evi barkı leylakların rayıhasıyla doldururdu. İlkbaharın ilk günlerinde ılık güneşten yarı uyanmış leylakların tenha bağdaki evin göl mehtabına bakan penceresinden ruhu okşayan ıtırılı rayıhası her tarafı aheste aheste doldururdu.

Gönüllerin lezzetini çoğaltan leylaklar, bahçelerin ve meşeliklerin tenhâlığında gizlenmiş kerpiç duvarları, beyaz kireçle badananmış o evi yeşilliklerle ihata etmişti. Geçmiş zamanların asaletini ve hüznünü taşıyan bu evlerin solgun çehresinde her daim vakur, sade bir asalet hissederdim. Bu bahçe, sonsuz tabiat içinde değirmen ve dere uğultularını dinleyerek eski zaman insanların gayreti ve emeğini hatırlatır. Bahçedeki leylakların kokusu insanın gönlünü baygın hâle getirirdi. Benliğimizi bir sarmaşık gibi saran bu ilkbaharın ışıltısı, cıvıltısı ve kuş sedaları bahçelerin kuytu köşelerinde yaşanmış rüyaları hatırlatırdı bizlere.

Ortalıkta ses yoktu, hareket yoktu. Denizin yüzü billurdan bir ayna gibi hârelele örtülmüştü. Yer yer lacivert suların ortasında, güneşin ışıklarının vurduğu bir balıkçı teknesi dinlenir gibi baygın bir hâlde yüzüyordu. Denizin karşı kırağında Süphan'ın gölgesi

İNSAN YAŞADIĞI MUHİTE BENZER

Çok seneler evveldi. O eski günlerde, köyden epeyce uzakta, kırın ortasındaki o bahçeye gittiğimiz zamanlardı. Burası bir zamanlar lebideryada denizin dudağının kenarında kurulmuş gönül alıcı bir eski zaman bahçesiydi. Ne zaman bu bağa gitsem sanki başka bir dünyaya adım atmış gibi oluyordum. Burası sessizliğin ve yalnızlığın diliyle konuşuyordu. Sessizliğin ortasındaki bu bağ sanki taşlardan ve topraktan, saf ışıktan oluşmuştu. Bu sessiz bağlarda gökyüzü baştanbaşa derin bir mavilik içindeydi. Ne bir bulut ne bir gölge vardı.

Şimdi oranın hatırasını lezzetle hatırlıyorum. Niçin bilmem, sadeliklerinde yücelik bulduğum bütün doğa ve sanat olayları beni kendisine hayran bırakır. Hava yağışlı olduğunda o تنها bağın ortasındaki münzevi kerpiç evin küçük penceresinde oturup dışarıyı seyredirdim. Pencerede rüzgârın, yağmurun sesini dinlerdim. Her taraf yağmur sularıyla dolduğunda çukurlara yer yer ışık vurarak ışıldardı. Islak yollarda sanki fenerlerin menevişli akisleri uzanıp, yayılıp uzaklaşır ve ömrün o güzel günlerini neşelendirirdi. Evin arka cihetinde gürül gürül bir ark akardı. Öğlen güneşinin kızgınlığı dışarıda kalmış; güneşten çalınmış ışık huzmeleri yeşil yaprakların arasından süzülerek bahçedeki çimenler üzerinde gölge oyununa dönüşürdü.

Şimdi ara sıra yalnız başıma köyden epeyce uzaktaki kırın ortasındaki bahçeye yine gidiyorum. Heyhat! Ne bağ kalmış ne de bağban! Ömrün o mesut demlerini geçirdiğimiz, o saf masumane emeller beslediğimiz o, ferah fahur ağaçların serin gölgeliği gitmiş, bir viraneye dönmüş. Şimdi o bağın sefalı günlerini melül melül düşünüp iç çekiyorum. Belgonların dibinde yaşlı bir kaplumbağa gördüm. Onunla dertleştirdim; “Sen şahitsin,” dedim. Hani şurada koyu gölgeli yaşlı bir ceviz ağacı vardı. Orada beli bükük bir ihtiyar dut ağacı vardı. Beride kuşburnu çalıları, ötede iğde ağaçları, acıcehre ağaçları vardı. Bahçenin ortasında yaşlı dut ağacının altında otur-

BEYLİK BAĞLARI

Yürüdüm, yürüdüm, yoruludum; bağın belgonunun kenarına çöktüm. Başımı alıp köyün uzağındaki Beylik Bağlarının içindeki o sevimli, beyaz badanalı eve gidiyordum. Yol boyunca terzinin deresini geçerken iki sıra göğe kıyam etmiş kavak ağaçları gördüm. Gönül açan bir seyrangâhtı bu yollar, bu bağlar, bu sabahlar. O evin denize bakan penceresinden seyre daldığım zamanları düşündüm. Büyük dut ağacının altına serilen sofraları hatırladım. O güzel günler neredesiniz?

Bahçe kuş cıvıltıları içindeydi. Üst kattaki odanın penceresine yakın bir dut ağacı vardı. Ay ışığı dut yapraklarından süzülür, oda ya pare pare dökülürdü. Yaz akşamları pencereden ne serin deniz rüzgârları eserd! Ne rüzgârlar o pencereden bir rüya gibi geçti! Bahçenin belgonlarındaki iğde çalılarında saka kuşları öterdi. O köy gecesinde semada büyük yıldızlar vardı. Aşağıdaki denizde ayın şavkı ufkun her tarafını doldururdu. Günlerimiz bostanlarda, Değirmen Deresi'nin su uğultularının içinde yaşlı erik ağaçlarının altında geçerdi. Denizin kırağında yaz geceleri sazlıkların ürpertisini dinlerdik. Geçmişin bütün zamanlarına şahitlik etmiş bu ağaçların eğilmiş gölgelerinin altında otururduk. Çocukluğumdaki büyük dut ağacının altındaki sofraları, babaannem arkadaşlarını hatırladım. Yaşlı erik ağacının dallarına bağlanmış nehrenin ipinin (tuluk) kestiği izlerin yaralarını zaman kapatmıştı. Yassı taşlardan yapılan yol, o küçük evin cümle kapısına kadar uzanırdı. O bağın tenhâlığında ürpertili bir lezzet hissedirdim. Yaz akşamlarının alacakaranlığında, o güzel akşamüstlerinde babaannem bahçedeki ocağın üstüne çömleğini koyar, yemeğin o akıllara ziyan veren kokusu bütün bahçeyi kaplardı. Bütün ev halkının bir sofraya toplandığı zamanları hatırladım. Ölmemiş babaannem, ölmemiş babamla. Bağın akşam saatlerinde semaverden yükselen dumanların gökyüzüne karıştığı zamanları hatırladım. Geceleri aşağıdaki denizin köpüklü dalgalarının uğultuları arasında sahillerde hayaletler dolaştığını düşünerek